

Groot geaderd witje

Aporia crataegi

Het groot geaderd witje is sinds 1975 uit Nederland verdwenen, maar zo nu en dan wordt er nog een zwervend exemplaar gezien. Hij kwam vroeger in grote delen van Oost- en Zuid-Nederland voor en is door onbekende oorzaak verdwenen.

Levenscyclus en gedrag

De waardplant van het groot geaderd witje is vooral sleedoorn, maar soms worden ook andere planten uit de rozenfamilie zoals meidoorn, lijsterbes, peer en *Prunus*-achtigen gebruikt. Het vrouwtje heeft een voorkeur voor takken die op zonnige plaatsen op een hoogte van 0,5-1,5 m groeien. De rupsen leven in groepen en overwinteren in een gezamenlijk spinsel van aaneengesponnen bladeren. De gordel-

pop hangt aan een takje van de waardplant (zie fig. 14 op p. 33). De dichtheid aan vlinders is vrij laag, circa 1 individu per ha. Vlinders worden slechts zelden nectardrinkend waargenomen. (TAX 1989, BINK 1992, AKKERMANS ET AL. 2001).

Vliegtijd en overwintering

Het groot geaderd witje vloog in één generatie tussen 26 mei en 10 juli en overwinterde als halfvolgroeide rups. De uiterste data waarop een vlinder is waargenomen zijn 29 april (overigens zijn er nog zes mei-waarnemingen zonder exacte datum) en 31 juli. Er is ook nog een waarneming zonder datum uit augustus. Waarnemingen van 19 en 22 augustus zijn niet opgenomen. Dit zijn collectie-exemplaren en de datum betreft vermoedelijk de datum waarop zij, na het spannen, in de collectie zijn opgenomen.

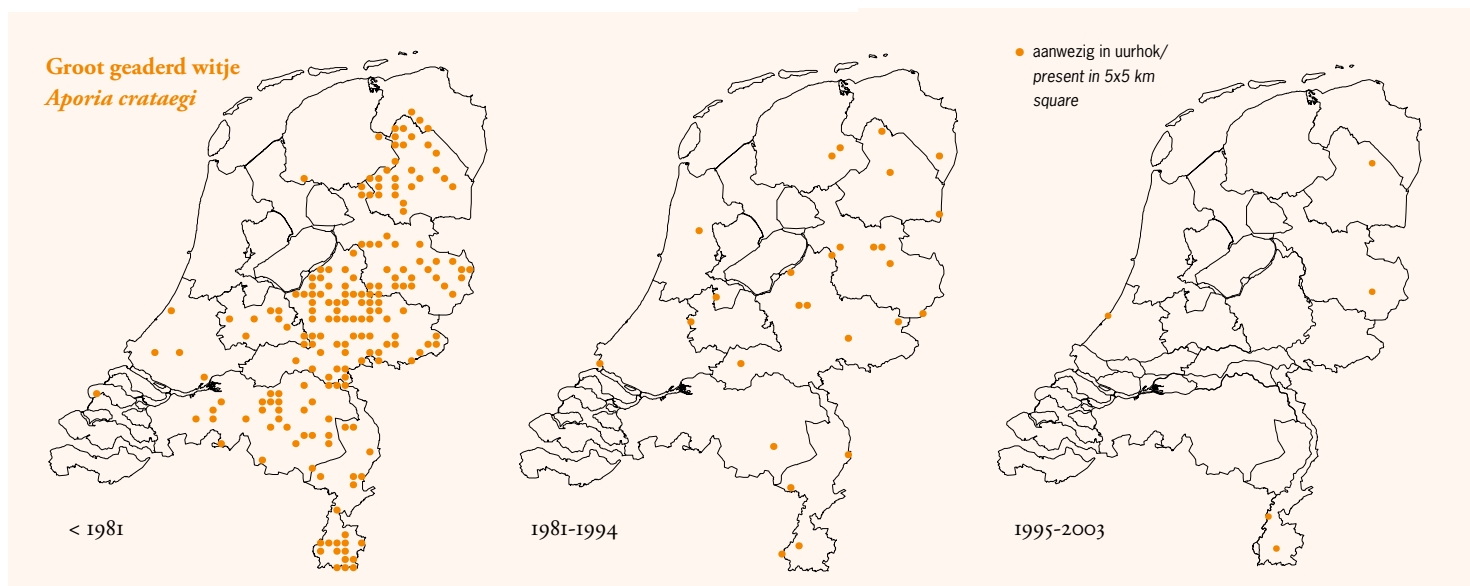
Leefgebied

Het groot geaderd witje kwam vooral voor in lichte open bossen, bij bosranden en bosweiden, hoogstamboomgaarden en sleedoornstruwelen langs hooi- en weilanden. De soort heeft een voorkeur voor bosrijke, parkachtige landschappen met open ruimten, mantels en struwelen waarin waardplanten aanwezig zijn. (BINK 1992, MAES & VAN DYCK 1999).

Mobiliteit, verspreiding en trend

Het groot geaderd witje is een zeer mobiele vlinder (BINK 1992).

De soort komt in grote delen van Europa voor. In Nederland was het tot 1920 een vrij algemene en tot 1940 een vrij zeldzame standvlinder op de zand- en lössgronden van Oost- en Zuid-Nederland. Vroeger kon deze soort in fruitboomgaarden zelfs een plaag zijn. Ter Haar (1928) beschreef de verspreiding als 'geheel Nederland', het voorkomen in Gelderland en oostelijk Noord-Brabant zelfs als 'soms in groot aantal'. De soort is overigens bekend om de grote jaarlijkse schommelingen in aantallen. Na 1940 neemt het verspreidingsgebied verder af. De laatste waarnemingen van vlinders die zich hier voortplantten, zijn uit 1971 van het Weerterbosch (40 exemplaren) en uit 1975 van Hoog Buurlo.

Sindsdien zijn in totaal nog 40 meldingen van zwervende individuen. Overigens is het opvallend dat er sinds 1975 weinig waarnemingen van deze soort zijn gedocumenteerd met foto's of bevestigd door andere waarnemers. Maar ook het aantal zwervers neemt af. Na 1995 is de soort nog maar vijfmaal gezien: tweemaal in 1995, tweemaal in 1996 en nog een keer in 1999. Sindsdien zijn er geen betrouwbare meldingen meer geweest.

Bescherming

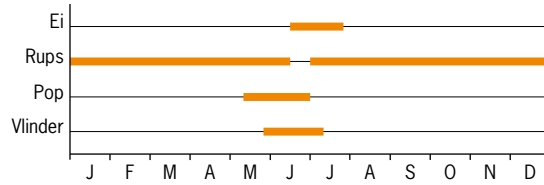
Het groot geaderd witje staat als 'verdwenen' op de Rode Lijst en wordt beschermd volgens de Flora- en faunawet. Op Europese schaal is hij niet bedreigd, maar op veel plaatsen gaat hij achteruit. De soort is verdwenen uit Groot-Brittannië. Hij staat op de Vlaamse Rode Lijst (categorie: 'verdwenen'). In Duitsland staat de soort in de categorie 'bijna bedreigd'. In Denemarken neemt hij in aantal toe. De dichtstbijzijnde populaties bevinden zich in de Ardennen en in de heuvelachtige delen van Duitsland.

De oorzaak van de achteruitgang is grotendeels onbekend. In Groot-Brittannië verliep de achteruitgang volgens een gelijke trend, alleen 25 jaar eerder. Mogelijke oorzaken zijn:

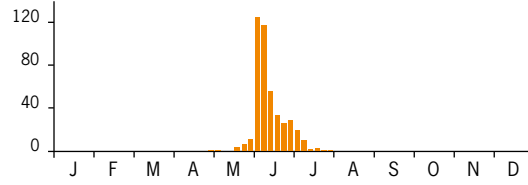
- een afname van de oppervlakte structuurrijke en gevarieerde bosranden. Door een gevarieerde struweel- en mantelzone langs bossen te herstellen waarin de waardplanten voorkomen, wordt het potentieel leefgebied weer groter. Omdat hij in vrij lage dichtheden vliegt, moet de biotoop in voldoende groot oppervlak aanwezig zijn.
- door het gebruik van bestrijdingsmiddelen in Zuid-Duitsland verdwijnt de soort op verschillende plaatsen. Ook in Nederland kan de soort door deze oorzaak op veel plaatsen verdwenen zijn. (EBERT & RENNWALD 1991A, VELING 1999).

Toekomst

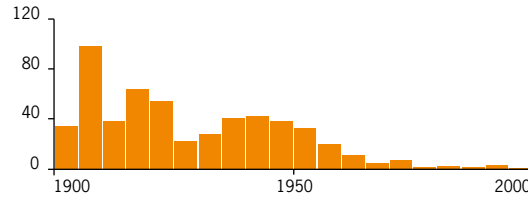
Het groot geaderd witje heeft een groot leefgebied nodig met open bossen, bosranden en struweelgroepen waarin de waardplanten ruim voorhanden zijn. Als er een geschikte omgeving ontstaat, is de vlinder mobiel genoeg om zich hier op eigen kracht weer te vestigen.

Stadia-diagram / Life cycle diagram (respectively egg, caterpillar, pupa, imago)

Vliegtijd / Flight period

Trend 1900-2000

SUMMARY

Black-veined White *Aporia crataegi*

Aporia crataegi is a former resident that last reproduced here in 1975. Since then, only a few vagrants have been reported, the last in 1999. It flew from the end of May until mid-July, and hibernated as a half-grown caterpillar. The reasons for its disappearance are unclear.

